

Grups d'interès i moviments socials a les notícies de TV3

MARÍA DOLORES MONTERO

*Professora titular de la Facultat de Comunicació
de la Universitat Autònoma de Barcelona*

MariaDolores.Montero@uab.cat

Article rebut el 17/01/11 i acceptat el 18/04/11

Resum

Els grups d'interès i els moviments socials són actors importants en l'esfera i en el debat públics. La televisió pública està compromesa amb els valors de pluralisme i de diversitat de la informació, fonamentals per al bon funcionament de la democràcia. Aquesta aportació intenta contribuir a comprendre els processos de producció de les notícies relacionades amb els grups d'interès i els moviments socials en els Telenotícies de TV3. Mitjançant una anàlisi del contingut de 227 peces informatives i entrevistes en profunditat als professionals de la informació i als responsables de comunicació d'alguns grups, es conclou que la capacitat d'aquests actors per fer-se sentir és molt desigual. Els grups i els col·lectius més petits difícilment poden articular la seva veu en l'esfera pública.

Paraules clau

Grups d'interès, moviments socials, cobertura de les notícies, pluralisme, opinió pública.

Abstract

Interest groups and social movements are important actors within the public sphere and public debate. Public television is committed to the values of pluralism and diversity of information, both essential for the proper functioning of democracy. This paper is aimed at contributing to the understanding of the production processes of news related to interest groups and social movements in TV3's Telenotícies. By means of a content analysis of 227 news items and in-depth interviews with both news professionals and the communication managers of some of the aforementioned groups, it was possible to conclude that the possibility for these actors' voices to be heard is quite unequal. Groups and smaller communities can hardly make their voice heard within the public sphere.

Key words

Interest groups, social movements, news coverage, pluralism, public opinion.

Introducció

La pluralitat i la diversitat de la informació són uns dels elements fonamentals per al bon funcionament de la democràcia. La televisió té un paper central en la representació de l'esfera pública. La visibilitat o la invisibilitat que atorga a alguns esdeveniments, així com la forma i el moment en què es presenten, pot condicionar els continguts de l'opinió pública. El paper de la televisió –i dels mitjans de comunicació en general– en una democràcia consisteix a aportar la informació necessària i els elements d'interpretació de la realitat perquè els ciutadans participin activament en el procés democràtic (Curran 2005; Gardam, Levy 2008; Trappel, Maniglio 2009).

Els grups d'interès intenten influir, a favor dels seus objectius particulars, en les institucions i en les polítiques públiques (Molins 1998; Jordana 2004). Els moviments socials, en canvi, acostumen a plantejar-se objectius generals i intenten implicar el conjunt de la societat, ja sigui a curt o a llarg termini (Ibarra i Letamendia 2004). En tots dos casos, la seva visibilitat pública és important per al reconeixement de la seva activitat i la seva participació en el debat públic. Els mitjans de comunicació proporcionen en general l'espai en què s'en-

trecreuen les idees, les propostes i els interessos dels actors polítics i no polítics, i d'aquí que la presència en les notícies constitueixi un objectiu important per a tots ells (Jerez 2008; Ibarra 2005).

Les estratègies comunicatives dels grups d'interès i dels moviments socials apel·len a la ciutadania i procuren donar publicitat als seus objectius. Des de l'esfera pública intenten exercir més pressió sobre els poders polítics per influir en els processos de presa de decisions, ja sigui en temes concrets o en moments àlgids de protesta per part de col·lectius socials. Tanmateix, la noticiabilitat de les seves accions, sobretot la dels grups i dels moviments amb menys recursos, és molt distant de la dels actors polítics reconeguts.

Els grups d'interès i els moviments socials remetent a una gamma àmplia d'organitzacions i de col·lectius socials amb capacitats molt diferents pel que fa als recursos econòmics, l'organització i les estratègies. Entre els sindicats, les organitzacions, les associacions, les fundacions o els col·lectius ciutadans hi ha una gran varietat de possibilitats. D'una banda, els grups amb molts recursos organitzatius, econòmics i polítics, que acostumen a estar plenament integrats en els processos de presa de decisions i que, en conseqüència, tenen les

seves tàctiques polítiques molt definides. De l'altra, els grups i els moviments socials que pràcticament se situen als marges d'aquests processos.

Paral·lelament, les estratègies comunicatives d'aquests grups són també una expressió de les seves capacitats econòmiques i organitzatives. Com més recursos, més possibilitats d'elaborar polítiques comunicatives per influir en els mitjans i en la societat per mitjà de gabinets especialitzats en comunicació.

Presidents, governs, partits polítics i grups d'interès de les elits econòmica i política són habitualment fonts d'informació pel seu paper a l'hora de definir l'actualitat (Bennet i Entman 2001; Schudson 2002; Gans 2003, 2004; Cook 2005). Els recursos de comunicació i de relacions públiques de què disposen faciliten que es creïn esdeveniments que s'insereixen, com a fets noticiables, en els mitjans. Les seves tècniques comunicatives són cada cop més eficients i influeixen en l'agenda televisiva. Els grups amb pocs recursos organitzatius i de comunicació, com ara les petites ONG, les associacions, els sindicats minoritaris, etc., tenen menys oportunitats d'accedir a l'esfera pública mediàtica.

De la mateixa manera, els moviments socials difícilment són presents en la informació televisiva, malgrat que són una forma d'expressió col·lectiva de la societat civil en els àmbits social, polític i cultural (Wall 2003). Per als moviments socials, la "qüestió mediàtica" –com la denominen P. Ibarra i E. Grau (2003)– és important i afecta les formes de protesta al carrer. Des del seu punt de vista, el que no apareix als mitjans de comunicació no influeix en els poders polítics, fins al punt que alguns moviments socials intenten compensar la incapacitat per articular la protesta col·lectiva al carrer amb rodes de premsa i iniciatives adreçades a cridar l'atenció dels mitjans de comunicació.

Els investigadors en comunicació s'han inclinat ben poc fins ara a estudiar la cobertura informativa dels grups d'interès i dels moviments socials. Els resultats de les recerques realitzades fins i tot destaquen el fet que les notícies no presten gaire atenció als grups d'interès amb recursos escassos (Thrall 2006) ni als moviments socials (Gitlin 1980; Gamson 1992; Klandermans 1997; Neveu 2002; Rucht 2004). N'acostumen a ser els motius principals la dificultat perquè les notícies abordin nous temes i plantejaments, més enllà dels assumptes rutinaris. Els periodistes normalment s'adrecen a les fonts provinents de les institucions més assentades (Sampedro 2000). Respecte d'aquesta qüestió, es poden esmentar les aportacions de Rodas (2006) sobre la visibilitat dels actors socials en la informació televisiva, i de Montero, Zeller i García Blanco (2008) sobre la noticiabilitat del moviment alterglobalització en la premsa internacional de referència.

En línies generals, hi ha tres aspectes importants que cal tenir en compte a l'hora de produir les notícies: els criteris de noticiabilitat, les fonts d'informació i l'objectivitat. La noticiabilitat remet a l'actualitat, la novetat, la transcendència, la importància dels fets, l'impacte de les imatges, l'accessibilitat, etc. Les fonts d'informació, alhora, han de tenir credibilitat, ser

fiabils. L'objectivitat intenta construir un relat en què apareguin representades totes les parts o punts de vista sobre un tema informatiu.

Tots aquests aspectes formen part de l'exercici del periodisme. No obstant això, la professió periodística es desenvolupa en contextos socials marcats per concepcions polítiques, sistemes de partits i cultures polítiques diferents (Hallin i Mancini 2008). Es pot parlar, així doncs, de diverses cultures periodístiques que comparteixen alguns elements i es diferencien en altres. Així, per exemple, alguns dels elements compartits que provoquen la similitud de les notícies serien l'escassetat de temps de lliurament de la informació, la incertesa sobre el que és important o no ho és, i la limitació d'interferències externes (Cook 2006). Els trets diferenciadors sorgirien del tipus de mitjà (televisió, premsa, etc.), de si és públic o privat, de si són partidistes o no, del tipus d'audiència, etc.

L'objectiu d'aquesta aportació és analitzar la cobertura dels grups d'interès i dels moviments socials en les notícies dels informatius de TV3, en considerar que la televisió pública està compromesa amb els valors de pluralisme i de diversitat en els continguts de la informació i en les fonts.¹ Això vol dir, en primer lloc, analitzar el contingut de la informació sobre aquests actors. En segon lloc, descriure els criteris de noticiabilitat en la cobertura de les informacions relacionades amb els grups d'interès i els moviments socials. I, en tercer lloc, analitzar les pautes d'interacció entre aquests grups i moviments i els mitjans de comunicació.

TV3 és un canal de Televisió de Catalunya que compta amb un ventall ampli de programes informatius. Els *Telenotícies*² de TV3, *Telenotícies migdia*, *Telenotícies vespre* i *Telenotícies cap de setmana* són els informatius diaris d'aquest canal i un dels referents de la societat catalana per informar-se sobre l'actualitat de Catalunya i del món.

Metodologia

Per assolir els objectius definits anteriorment, s'ha aplicat una metodologia que ha combinat l'anàlisi de contingut de la informació amb les entrevistes en profunditat semiestructurades a professionals dels serveis informatius de Televisió de Catalunya i de la comunicació institucional dels grups d'interès analitzats.

En una primera instància, es va realitzar l'anàlisi de contingut de les peces informatives dels *Telenotícies* els actors protagonistes de les quals eren els grups d'interès i els moviments socials. A continuació, en segona instància, es van efectuar les entrevistes als professionals dels informatius i de la comunicació institucional. La finalitat d'aquestes entrevistes era aprofundir en la definició dels criteris de noticiabilitat des de la perspectiva dels professionals que participen, en posicions diferents, en el procés de producció de les notícies.

L'univers d'estudi va incloure les peces informatives dels *Telenotícies migdia*, *Telenotícies vespre*, *Telenotícies migdia cap de setmana* i *Telenotícies vespre cap de setmana*, els pro-

tagonistes de les quals eren els grups d'interès i els moviments socials durant sis mesos, des del setembre de 2009 fins al febrer de 2010. Per definir els grups d'interès i els moviments socials, es va tenir en compte la definició de Clive S. Thomas (2009):³ “Qualsevol associació de persones o d'organitzacions, en general formalment organitzada, que, sobre la base d'un o de diversos interessos comuns, intenta influir en la política pública al seu favor. Tots els grups d'interès comparteixen un desig d'influir en la política del govern en benefici d'ells mateixos o de les seves causes”.

A partir de la seva proposta de classificació (cinc grans categories de grups d'interès: econòmics, de causes, d'interessos públics, d'interessos institucionals públics i privats, i grups no associatius), es van considerar, en dur a terme l'anàlisi de contingut, els tipus d'actors que s'especifiquen a continuació (vegeu la taula 1).

1) L'anàlisi del contingut de la informació

A partir de l'univers d'estudi, el criteri de selecció de la mostra va ser el de garantir la representativitat de les peces informatives en diferents contextos informatius. És a dir, es va prendre en consideració el tractament que es fa dels grups d'interès i dels moviments socials en la cobertura d'accions puntuals i en els grans temes d'informació. Per aquest motiu,

la selecció de la mostra es va realitzar aleatòriament: una setmana de cadascun dels mesos que formen part de l'univers d'estudi, des del setembre de 2009 fins al febrer de 2010, escollida a l'atzar per repetició d'esdeveniments estocàstics equiprobables per a cada mes.

La unitat de l'anàlisi de contingut va ser la *peça informativa*. S'entén per peça informativa el producte que narra un esdeveniment en un context únic i es desenvolupa entorn d'actors i d'accions que comparteixen una mateixa lògica al llarg de la història.

A partir d'aquests criteris, el nombre total de programes informatius que van formar part de la mostra va ser de 83. En total, el nombre resultant de peces va ser de 227, que es van distribuir per mesos i *Telenotícies* de la manera següent (vegeu la taula 2).

Cadascuna de les peces que formen part de la mostra de l'anàlisi de contingut va ser tractada a partir d'una fitxa que en preveia variables relatives als “aspectes formals de la informació”, als “actors principals i “secundaris”, al “tipus d'acció” i als “temes de la informació”. El tractament de les dades obtingudes a partir de l'aplicació de la fitxa d'anàlisi de contingut a les 227 peces de la mostra es va fer mitjançant el programa Excel, amb taules dinàmiques.

Taula 1. Tipus d'actors

Grups econòmics i empresarials	Foment del Treball Nacional, Confederació Espanyola d'Organitzacions Empresarials, Cambra de Comerç, Gremi d'Empresaris de Cine, etc.
Grups econòmics de treball	Comissions Obreres, Unió General de Treballadors, Confederació General del Treball, etc.
Grups econòmics d'agricultors i ramaders	Unió de Pagesos, etc.
Grups professionals	Col·legis professionals
Grups en defensa de l'interès públic general	Creu Roja, Metges sense Fronteres, Intermón Oxfam, Càritas, Amnistia Internacional, Save The Children, etc.
Grups institucionals públics o privats	Universitats, mitjans de comunicació, etc.
Grups de reflexió (<i>think tanks</i>)	Fundació Catalunya i Territori, Fundació Rafael Campalans, Fundació Trias Fargas
Grups de causes	Església catòlica, etc.
Associacions polítiques i plataformes ciutadanes	Amical de Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya, Associació Defensa Drets Animal, associació Plataforma per la Llengua, associacions de pares d'alumnes, associacions de veïns, FEDELATINA, etc.
Col·lectius socials i activistes	Activistes defensors de l'alterglobalització, col·lectius d'immigrants, treballadors, estudiants, veïns, etc.

Font: Elaboració pròpia.

Taula 2. Distribució de les peces informatives de la mostra d'anàlisi

Emissió / Peces informatives	2009				2010		Total
	Setembre	Octubre	Novembre	Desembre	Gener	Febrer	
<i>TN migdia</i>	18	11	26	26	9	9	99
<i>TN vespre</i>	12	14	14	16	9	14	79
<i>TN migdia cap de setmana</i>	1	3	5	7	4	4	24
<i>TN vespre cap de setmana</i>	4	7	5	5	1	3	25
Total/mesos	35	35	50	54	23	30	227

Font: Elaboració pròpia.

2) Les entrevistes en profunditat semiestructurades als professionals de Televisió de Catalunya i de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals

Es van entrevistar un total de nou periodistes i professionals de TV3 i de la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals (CCMA), i tots ells comptaven amb una àmplia experiència en l'exercici de la professió periodística.

La tècnica d'investigació utilitzada va ser l'entrevista en profunditat semiestructurada. A partir d'un guió previ, es realitzaven preguntes obertes a l'entrevistat perquè en el transcurs de la conversa emergissin els criteris professionals i les rutines del treball periodístic. El guió de l'entrevista va tractar sobre els aspectes següents: les fonts d'informació, l'opinió sobre els grups d'interès i els moviments socials com a fonts d'informació, la valoració d'aquestes fonts en relació amb altres actors polítics, els valors de la informació, els criteris de noticiabilitat i la pluralitat dels continguts, els formats, la imatge que el periodista té de l'audiència i, a la inversa, l'opinió sobre la imatge que el periodista té del que l'audiència opina de la professió i la informació en general.

3) Les entrevistes en profunditat semiestructurades als professionals de la comunicació institucional dels grups d'interès

La selecció dels grups d'interès per tal d'entrevistar-ne algun dels membres es va realitzar amb criteris de representativitat partint dels resultats de l'anàlisi de contingut. No obstant això, no es va obtenir la mateixa resposta per part de tots els grups.

Els responsables de comunicació dels grups més grans van accedir a ser entrevistats, mentre que alguns membres dels grups més petits van declinar l'entrevista, com és el cas dels activistes de les mobilitzacions estudiantils recents i del moviment alterglobalització. La dificultat principal per entrevistar membres dels grups més petits i activistes de moviments socials va ser que aquests grups no disposaven d'interlocutors definits o d'estructures organitzatives estables, i els activistes no es consideraven representatius del conjunt del grup ni del moviment. Així, per aquesta causa, entre els resultats d'aquest estudi no s'hi inclou la perspectiva de cap membre d'organitzacions que formen part d'aquests moviments.

Es van entrevistar membres de les organitzacions següents: Foment del Treball Nacional, Comissions Obreres (CCOO), Unió General de Treballadors (UGT), Confederació General del Treball (CGT), Unió de Pagesos, Metges sense Fronteres, Intermón Oxfam, Amnistia Internacional, Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, Federació d'Entitats Llatino-americanes de Catalunya (Fedelatina).

També en aquest cas es va aplicar l'entrevista en profunditat, semiestructurada, amb l'objectiu que en el transcurs de la conversa emergissin els criteris professionals sobre la creació i l'organització d'esdeveniments, la noticiabilitat i la valoració de la imatge de la seva institució en els *Telenotícies* i la valoració general del programa informatiu **Telenotícies** en el seu conjunt. El guió de l'entrevista es va basar en els aspectes següents: l'opinió sobre els grups d'interès i els moviments socials com a fonts d'informació, la valoració d'aquestes fonts en relació amb altres actors polítics, els criteris de noticiabilitat des de la perspectiva dels grups d'interès, la valoració dels *Telenotícies*, la valoració de la representació de la seva organització en els informatius i aspectes a millorar en el futur.

Notícies sobre grups d'interès i moviments socials

Els resultats de l'anàlisi del contingut van concloure que al *TN migdia*, el temps dedicat a les peces informatives sobre grups d'interès i moviments socials oscil·lava entre el 7% i l'11% de la durada del *TN migdia*, excloent-ne el temps dedicat a esports. Aquest percentatge s'elevava considerablement els mesos de novembre (18,84%) i de desembre (23,26%). En aquests dos mesos, les notícies sobre els temes de la crisi econòmica, l'editorial de dotze diaris catalans a favor de l'Estatut i les consultes sobre la independència, entre els actors protagonistes de la qual hi havia sindicats, col·lectius socials, plataformes ciutadanes, etc., van centrar gairebé tota l'atenció. Al *TN vespre*, el temps va oscil·lar entre el 8% i el 9,5% en relació amb el temps total d'emissió d'aquest *Telenotícies* (excloent-ne el temps dedicat als esports). També en aquest cas, en els mesos de novembre (15,11%), desembre (17,58%) i febrer (15,53%) es va produir un augment signifi-

catiu de la informació. El *TN migdia cap de setmana* i el *TN vespre cap de setmana*, en canvi, no tenien cap regularitat en el seu tractament i els seus valors eren molt dispars, entre el 3,00% i el 16,12% al llarg del període.

Les peces informatives en les quals els grups d'interès i els moviments socials es presentaven com a actors de la informació, entre un 20% i un 25% del total d'unitats de la mostra, apareixien destacades en el sumari d'entrada en tots els *Telenotícies*. Aquestes notícies feien referència als actors governamentals nacionals, estatals o internacionals, els dos grans sindicats, col·lectius socials (d'immigrants, activistes alterglobalització, mobilitzacions polítiques i plataformes ciutadanes), ONG internacionals (Amnistia Internacional, Càritas), Església catòlica i universitats.

Respecte del format, les peces acostumaven a ser (amb un percentatge més elevat del 60%) notícies narrades a plató pel presentador, amb veu en off i emissió de vídeos d'agències d'informació estatals o internacionals, i això també es complia en tots els informatius.

Al *TN migdia* i al *TN vespre*, les peces es caracteritzaven per més presència d'actors polítics, això vol dir que la noticiabilitat dels grups d'interès i dels moviments socials estava directament relacionada amb les institucions polítiques, ja sigui governs o alguna altra instància de l'Administració.

Es va considerar convenient distingir, a la peça informativa, entre dos tipus d'actors, els "principals" i els "secundaris". D'una banda, els actors "principals" eren els subjectes protagonistes de la informació, els que portaven la iniciativa dels esdeveniments. Algunes peces estaven centrades exclusivament en l'acció d'un únic actor, però en altres casos l'acció que exercia l'actor principal s'adreçava, s'associava o bé s'oposava a l'acció d'altres actors, que anomenem "actors secundaris".

Vegeu la taula 3, en què s'especifiquen els "actors principals" de les peces informatives expressats en percentatges.

Normalment, aquest tipus de peces, en què els governs i l'Administració eren els protagonistes de la informació, acostumaven a fer referència a actes relacionats amb les organitzacions empresarials i els sindicats majoritaris.

En canvi, als *TN migdia* i *TN vespre cap de setmana*, s'emfatitzaven sobretot les associacions polítiques, les plataformes ciutadanes i els grups en defensa de l'interès públic general (ONG). Possiblement l'absència d'actors governamentals i de l'Administració es degui al mateix flux de notícies, que decau al cap de setmana, i, al seu lloc, s'emeten notícies més toves dedicades a altres aspectes socials. És a dir, notícies que emfatitzaven aspectes d'interès humà, centraven la informació en anècdotes i tractaven els aspectes més festius dels fets.

Respecte dels actors secundaris, els actors governamentals i de l'Administració van destacar al *TN migdia*, el *TN vespre* i el *TN migdia cap de setmana* (55%, 43,04% i 70,83% del total de peces de cada *Telenotícies*, respectivament). En canvi, al *TN vespre cap de setmana*, els actors secundaris eren principalment col·lectius socials (32%) i associacions polítiques (28%).

La variable sobre la "relació entre actor principal i secundari" recollia les categories de "col·laboració", "conflicte", "cap" i "altres". En el conjunt de la mostra, més de la meitat de les peces informatives relacionades amb els grups d'interès i els moviments socials feien referència a conflictes. Aquests conflictes es presentaven, en un terç dels casos, en declaracions dels protagonistes (òbviament, en el cas dels líders i els grups amb més recursos) i, en un altre terç, mitjançant un repertori ampli d'estratègies de mobilització (manifestacions, concentracions, vagues de fam, *performances*, etc.).

La localització geogràfica era, predominantment, Barcelona i Catalunya (45,5%). Madrid i la resta d'Espanya hi eren presents en un 25,9%; Europa i els Estats Units, en un 11,45%, i la resta de països, un 13,20%, pertanyien a diversos continents. Aquests resultats posen de manifest que la localització

Taula 3. Actors principals de les peces informatives segons *Telenotícies* (en %)

<i>Telenotícies</i> / Actors principals	<i>TN migdia</i>	<i>TN vespre</i>	<i>TN migdia</i> cap de setmana	<i>TN vespre</i> cap de setmana
Governos/Administració	22,22	20,25	12,50	8,00
Grups econòmics i empresarials	7,07	7,59	12,50	-
Grups de treball	9,09	13,92	8,33	4,00
Grups econòmics d'agricultors i ramaders	2,02	2,53	12,50	4,00
Grups professionals	2,02	3,80	-	-
Grups en defensa de l'interès públic general	11,11	10,13	16,67	8,00
Grups institucionals públics o privats	5,05	5,07	-	-
Grups de reflexió (<i>think tanks</i>)	1,01	-	-	-
Grups de causes	3,03	5,07	-	12,00
Associacions polítiques / plataformes ciutadanes	9,09	8,86	20,83	32,00
Col·lectius socials / activistes	22,22	21,52	16,67	32,00
Altres	6,06	1,27	-	-

Font: Elaboració pròpia.

de la notícia és un criteri important en la selecció de les informacions, així com que la rellevància s'articula a partir de l'origen de la notícia.

Entre els "temes d'informació", van destacar, en tots els *Telenotícies*, la crisi econòmica, els conflictes laborals (com una expressió més del tema anterior) i els relacionats amb la política nacional o internacional.

El tema de la crisi econòmica va ocupar el primer lloc en tots els *TN migdia* (20,20%), *TN vespre* (18,99%) i *TN migdia cap de setmana* (25%). Al llarg del període d'estudi, la informació es va centrar, al setembre, en la proposta de pressupost per al 2010 del Govern espanyol. Al novembre, en les reaccions dels sindicats davant de la crisi, amb la convocatòria de les manifestacions respectives a Barcelona i a Madrid. Finalment, al desembre, es va celebrar la cimera autonòmica sobre economia a Madrid.

Al *TN migdia* i al *TN vespre* es van succeir, al llarg de totes les setmanes de la mostra, els conflictes laborals (presentació d'expedients de regulació d'ocupació –ERO–, negociacions entre sindicats i empreses, manifestacions, concentracions, etc.), que han estat el segon tema d'informació (13,13% i 11,39%, respectivament). No obstant això, cal matisar que aquestes informacions, a diferència del tractament que es dona als actors governamentals i als agents socials, acostumen a ser molt curtes i força estandarditzades, tant en la narració com en les imatges.

La categoria "política en general" inclou aspectes molt diversos, relacionats amb la política internacional, com ara l'Assemblea de Nacions Unides, Hondures després del cop d'estat de Roberto Micheletti i el seguiment de la vaga de fam de l'activista Aminatu Haidar. Tots aquests temes van tenir una presència important en tots els *Telenotícies*: *TN migdia* (12,12%), *TN vespre* (8,86%), *TN migdia cap de setmana* (16,67%) i *TN vespre cap de setmana* (20,00%).

Entre la resta de temes, van destacar l'editorial de 12 diaris catalans "La dignitat de Catalunya" (2,53% i 4,17% al *TN vespre* i al *TN migdia cap de setmana*, respectivament) i les consultes per la independència de Catalunya (5,05% i 4,17% al *TN migdia* i al *TN migdia cap de setmana*, respectivament).

La interrelació de les variables anteriorment descrites, "actors principals", "tipus d'acció" de l'actor principal i "temes de la informació", apunta l'enfocament predominant sobre els grups d'interès. És a dir, el tipus d'actor, la relació amb la resta d'actors, l'acció que es du a terme i el tema d'informació que apareixen amb més freqüència a les peces informatives.

Així, la presència de les organitzacions empresarials era diversa, apareixien en qualitat d'actors principals (7,07%, 7,59% i 12,50% al *TN migdia*, al *TN vespre* i al *TN migdia cap de setmana*, respectivament) i les seves veus eren plurals. Respecte dels sindicats majoritaris, CCOO i UGT (6,06%, 3,80% i 8,33% al *TN migdia*, al *TN vespre* i al *TN migdia cap de setmana*, respectivament), apareixien emmarcats en les notícies referides al diàleg social entre govern i agents socials. Els sindicats minoritaris i radicals amb prou feines apareixien en la informació.

Les peces informatives sobre les ONG no eren gaire nombroses (11,11%, 10,13% i 16,67% al *TN migdia*, al *TN vespre* i al *TN migdia cap de setmana*, respectivament), però sí que eren molt diverses. La seva característica més important és que se les considerava un actor a tenir en compte a l'hora de definir la situació. En l'àmbit internacional, en el cas d'Hondures (ONG de defensa dels drets humans), o en el cas d'Haití (ONG de cooperació en situacions d'emergència i d'ajuda al desenvolupament), eren actors presents en el seguiment dels fets.

Com a actors principals, les "associacions i les plataformes ciutadanes" expressaven la seva veu quan el tema de la informació feia referència a algun conflicte institucional. La informació sobre aquests actors va tenir una durada aproximada del 9% en cadascun dels *Telenotícies*, i del 20,83% i del 32% al *TN migdia cap de setmana* i al *TN vespre cap de setmana*, respectivament. La cobertura se centrava, bàsicament, en manifestacions i altres formes de mobilització col·lectiva.

Finalment, els "col·lectius socials i activistes" solien aparèixer en situacions de conflicte, amb imatges de manifestacions o de concentracions que, en molts casos, per si mateixes, no contribuïen gaire a comprendre els fets (22,22% i 21,52%, 16,67% i 32% al *TN migdia*, al *TN vespre*, al *TN migdia cap de setmana* i al *TN vespre cap de setmana*, respectivament).

Perspectiva periodística sobre els grups d'interès i els moviments socials

D'acord amb les entrevistes realitzades a nou professionals de la informació, es pot afirmar que hi ha un acord respecte dels condicionants del procés de producció de notícies relacionades amb els grups d'interès i els moviments socials. El primer és la pressió del temps sobre les tasques quotidianes en molts aspectes: en el tema, en el format, en l'aprofundiment i en la durada de les peces, entre d'altres. El segon, la limitació del temps d'emissió, que obliga a jerarquitzar les informacions. El tercer, la possibilitat o no de disposar d'imatges o de recursos per captar imatges.

En el dia a dia, la redacció uneix la filosofia i els principis d'actuació dels mitjans de comunicació (definites per la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals juntament amb la Generalitat de Catalunya i la Comissió de Control del Parlament de Catalunya), els de l'empresa mateixa i els valors del periodista. La materialització de tots aquests principis en pràctiques de treball no està lliure de tensions i els periodistes tendeixen a resoldre-les en la tasca del dia a dia.

Entre les persones entrevistades, hi ha percepcions i sensibilitats diferents quan es tracten altres aspectes com els de la noticiabilitat, la pluralitat i les fonts d'informació. En general, els criteris de noticiabilitat respecte dels grups d'interès i dels moviments socials són els mateixos que s'apliquen a la resta de fets o d'esdeveniments: l'interès general, la novetat, la rellevància, etc., però hi ha alguns matisos importants entorn del

pluralisme, les fonts i la representativitat. A tall d'exemple, reproduïm les opinions de tres d'entrevistats:

Entrevistat 2: “[...] en ser una televisió pública, tenim d’alguna manera un deure de pluralitat. Aquesta pluralitat que diguem (la paraula no és imposada, sinó diguem-ne “autoimposada per llei i per principis fonamentals”) és que han de sortir. La pluralitat no s’ha de produir només en termes estrictament polítics. La nostra voluntat i obligació és ser plurals i que no només surtin els diferents partits polítics, sinó que surti l’àmplia representació social. Entenent les entitats cíviques, ONG, entitats sindicals i empresarials, no només sindicals... I això també ho tenim molt en compte quan tracem una notícia.

Nosaltres tenim una tendència –nosaltres, diria les televisions públiques–, de donar estructura organitzada a fenòmens que van apareixent a la societat. Nosaltres som més d’anar a buscar gent que representa moviments socials, que no, l’“expressió bruta” d’aquest moviment social. M’explicaré: si hi ha un conflicte, per dir alguna cosa a Salt [...], pel tema de la immigració, la notícia no és anar a fer una enquesta al carrer per saber què n’opinen els immigrants o la gent del carrer. Sinó [que] anem a buscar entitats que representin els diversos punts de vista.

Perquè la representativitat li dóna pluralitat. I també representa millor l’expressió col·lectiva de la societat..., no estrictament el punt de vista d’una persona”.

Entrevistat 3: D’entrada estem... sotmesos una mica al control de la Comissió de Control del Parlament de Catalunya que, com sabeu, l’integren els diferents grups parlamentaris. I, aleshores, no és que estiguem lligats als partits polítics, però sí que hem de reflectir, una mica d’entrada, pel que fa a l’arc parlamentari, per una banda, del Parlament de Catalunya i del Congrés de Diputats, també, per l’altra. [...] Hi ha qui critica per què per cada cosa hem de fer que opinin tots. [...] Perquè creiem que els que tinguin més o menys representació són representants del poble de Catalunya, en aquest cas, i que cal.

Això que té avantatge, també, a vegades, com que sis grups ocupen molt d’espai en un telenotícies, fa que aquests agents que dius tu, [grups d’interès i moviments socials] quedin una mica més en un segon terme, o que quedin més marginats. Si no són temes molt clars de sindicats, o de relacions laborals, o el que sigui. Amb el tema de les ONG o també temes que els afecten més directament. Però és més complicat decidir qui és representatiu de qui, de quina cosa.

Tot i això, jo crec que sempre intentem buscar les veus diferents, en els partits polítics ho fem sempre. Representants, però sindicats també està bastant establert.

El que és més complicat d’això són ONG o entitats, diguem-ne, diverses. També, tot i que, considerant que la política està molt desprestigiada, també d’alguna manera passa amb les entitats. Hi ha un sentiment que les ONG

també tenen els seus interessos, que no acaben de ser clares, que són un negoci i... has de ser molt curós amb els projectes.”

Entrevistat 5: “Per nosaltres el més important és quan és una ONG que té prestigi, per tant, el que t’explica no t’ho expliquen els actors implicats (partits polítics o governs o sindicats...). En canvi, ONG com Amnistia Internacional o Intermón Oxfam o Creu Roja et poden donar unes dades a les quals, en principi, nosaltres podem donar fiabilitat.

Per tant, són ONG que creiem que les tenen. Ells t’aporten un flux de legitimitat. Nosaltres a les informacions internacionals que fem, és un criteri que apliquem bastant. Sobre el terreny, a qui et creus? Doncs et creus a qui té el prestigi, una trajectòria, que et dóna una fiabilitat per una raó o una altra. Per tant, nosaltres en fem servir bastantes d’informacions que provenen d’ONG, en aquest sentit. Els moviments socials espontanis, els més típics (grups que es creuen per un tema concret, en un país o en un altre), doncs la veritat és que ho analitzem molt cas per cas”.

El paper de la televisió pública, el pluralisme, la representativitat dels actors, la seva fiabilitat com a fonts d’informació, són temes presents a l’exercici quotidià de la feina periodística. En el cas dels actors polítics, la representació parlamentària i la implantació social poden respondre a pautes objectivables, però els criteris no són tan clars quan es traslladen a altres àmbits socials. Què és el que en determina la representativitat? Els professionals opten per adreçar-se a les organitzacions més fortes: organitzacions empresarials, sindicats majoritaris i ONG internacionals de prestigi. La seva “legitimitat” com a fonts d’informació està determinada per la “fiabilitat” de les seves declaracions i aquesta es basa, alhora, en la seva capacitat organitzativa, la seva implantació en la societat, el reconeixement internacional, etc.

Finalment, en la majoria de casos, la resposta a aquestes preguntes la proporcionen la resolució pràctica dels problemes, les fonts més properes i habituals. En conseqüència, els grups d’interès i els moviments socials s’insereixen en temàtiques en què les peces informatives estan molt estandarditzades: negociació entre govern i agents socials, catàstrofes naturals, conflictes laborals, informes o notícies “toves” d’interès humà.

Perspectiva dels professionals de la comunicació institucional

Des de l’altra banda, des dels grups d’interès i els moviments socials, es tendeix a professionalitzar les relacions amb els mitjans per mitjà de departaments o de gabinets. L’objectiu és fer-ne eficaces les comunicacions, aconseguir el màxim suport de l’opinió pública als seus objectius. Els recursos econòmics d’aquests grups són, així doncs, determinants si volen professionalitzar les seves activitats comunicatives. Per als grups

més petits, la dificultat de tenir portaveus estables i d'elaborar notes de premsa, comunicats, etc., pot ser un inconvenient important.

Entre els grups d'interès hi ha una problemàtica variada i les seves actituds cap als mitjans de comunicació tenen tants matisos com tipus d'organització. Les organitzacions més fortes i majoritàries tendeixen a reconèixer els *Telenotícies* de TV3 com un producte de qualitat en el context del sistema comunicatiu de Catalunya. Els departaments de comunicació de la majoria d'aquestes organitzacions estan formats per professionals i, en general, estan satisfets amb els fluxos de comunicació establerts amb els professionals dels *Telenotícies*. L'excepció és la percepció, per part d'alguna d'aquestes organitzacions, del pes excessiu que es dona a la procedència de les informacions de Catalunya.

Les reflexions dels professionals dels departaments i dels gabinets de comunicació entrevistats suggereixen alguns elements que cal tenir en compte: un pes excessiu de la política i de les notícies de declaracions en detriment d'un aprofundiment sobre els problemes reals de la majoria dels ciutadans o l'estereotipació de les informacions vinculades a grups i accions, com per exemple, en el cas dels sindicats. Així ho expressen els entrevistats següents:

Entrevistat 11: "A veure, jo penso que, en aquests moments, una cosa és el que hauria de ser, el que crec que hauria de cridar l'atenció dels periodistes, i una altra, una mica, la línia que segueixen els informatius. Jo crec que la política té una presència de vegades excessiva en els informatius. És la sensació que ens dona, i hi ha una part molt gran dels informatius que es converteix en una pregunta-resposta: un contesta, un altre contesta [la resposta del primer]... i cobreix massa informatiu i s'allunyen una mica dels grans moviments socials, realment, de la gent.

I després sí que és cert que cobreixen una gran part del moviment social. Aleshores, nosaltres pensem que, de vegades, des dels informatius de TV3, no hi ha un equilibri en realitat entre el moviment de la gent real del carrer amb el temps que es dedica a la notícia en l'informatiu".

Entrevistat 12: "Els sindicats, dins dels grups socials, podem dir que tenim sort. Fins a cert punt, però tenim sort. Tenim sort, perquè el nostre paper és molt evident. El nostre rol és clar: representem una part, tenim una projecció política, som una [...] institució representativa, per tant, no els has d'explicar grans coses [als mitjans] perquè et tinguin en compte.

I dic que tenim sort fins a cert punt, perquè és ben veritat que aquest rol tan específic, tan determinat, moltes vegades t'impedeix fer coses diferents, o tractar els teus propis temes de manera diferent. Tot està com molt taxat [...]. No arribes a tenir una quota de pantalla, com els partits polítics, ni molt menys. Nosaltres hem de batallar per la nostra quota. No per ser un sindicat majoritari i ser organitzacions de les més potents i organitzades tenim la notícia garantida.

[...] Però tenim moltes més oportunitats. Moltes vegades tenim aquesta oportunitat, no per l'interès o la rellevància del que fem, sinó que moltes vegades formem part de la coral de [reaccions], per un esdeveniment polític..."

Des de l'organització empresarial, l'opinió sobre la cobertura dels temes relacionats amb el seu àmbit d'actuació és positiva:

Entrevistat 10: "Estem bastant satisfets sobre com ho presenten. Evidentment t'encantaria que les declaracions que fas d'un minut poguessin ser més extenses [...]. Però normalment, com que les relacions amb els periodistes de TV3 són bones, poden ser bastant equilibrades, les notícies. Tots sabem que moltes vegades té més pes el sindicat que la patronal, és més social, és aquesta tendència de la notícia més social i de l'estigma de l'empresari com a generador de tots els mals".

Des de l'òptica de les ONG, la noticiabilitat rau sobretot en els esdeveniments vinculats a catàstrofes, ja sigui naturals, de caràcter humanitari, o bé en les situacions en què es produeix una lesió manifesta dels drets humans. Quan es donen aquestes situacions, el que preval per al mitjà televisiu és que les ONG disposin d'imatges, l'accés als països afectats o a la posada en comú del coneixement sobre la realitat política i social d'aquests països. La majoria dels responsables de comunicació de les grans ONG coincideixen que TV3 fa un tractament força descriptiu i positiu del seu paper en les situacions en què estan implicades. Aquesta és l'opinió, per exemple, de l'entrevistat següent:

Entrevistat 17: "Nosaltres, bàsicament, estem mitjanament satisfets... En general, nosaltres, quan volem sortir-hi, perquè és un tema "gros", hi sortim. També perquè sabem que són aquests tres temes, que són... fàcil, no hi ha gran cosa a explicar, venen molt".

En canvi, respecte dels punts de vista dels grups més petits, la resposta és més matisada, i alguns són a les antípodes, com és el cas de la Confederació General del Treball, la Federació Catalana d'ONG per al Desenvolupament, la Federació d'Entitats Llatinoamericanes de Catalunya (Fedelatina). Es qüestionaven, per exemple, el tractament de favor en la cobertura als sindicats majoritaris o la manca de visibilitat de la cooperació internacional. A tall d'exemple, l'opinió des d'un dels sindicats de treballadors minoritari:

Entrevistat 13: "En primer lloc, vull dir que no es recullen els nostre actes, normalment. Nosaltres estem fermament convençuts que tenim un boicot actiu i, en aquest sentit, creiem que tant els mitjans de comunicació privats, però també els mitjans de comunicació públics, sistemàticament no recullen les mobilitzacions que nosaltres fem, tot i que moltes vegades som majoria sindical, i tot i que en alguns conflictes laborals portem nosaltres 'la veu cantant'. La sensació que hi ha dins del sindicat [...] és un boicot actiu.

Des del punt de vista de les entitats més petites:

Entrevistat 18: “Tenim una relació, un matrimoni de conveniència: molt bo per a unes coses i molt dolent per a unes altres. Es barreja tota la deriva que han fet els mateixos mitjans de comunicació, d'espectacularització, de sensacionalisme, de temes roses... Tot això són coses que també ens afecten, i molt”.

Conclusió

Les funcions dels mitjans de comunicació en una democràcia són: facilitar informació sobre els principals fets que afecten la societat, vigilar l'exercici del poder i proveir d'un espai de discussió i de circulació d'idees. Els mitjans de comunicació proporcionen, en general, la possibilitat que s'articulin les diferents veus de la societat. Encara més, si és possible, el pluralisme és un dels objectius bàsics dels mitjans de comunicació públics, del qual han de respondre davant de la societat.

D'acord amb els resultats de l'anàlisi de la informació i de les entrevistes en profunditat a periodistes i professionals de la comunicació, es pot concloure que la cobertura dels grups d'interès se centra sobretot en les organitzacions més grans i que tenen més recursos dedicats a la comunicació institucional. El periodista considera que la “fiabilitat” de la font pot raure en la capacitat de representació del grup o en el coneixement que té aquest grup sobre una situació concreta, entre altres criteris.

Els grups petits i els moviments socials hi tenen, en canvi, una presència menor i, en la majoria d'ocasions, apareixen en situacions de conflicte, o en accions col·lectives de reivindicació dels seus objectius o interessos. Les seves propostes, per tant, acostumen a quedar fora de les qüestions rellevants de l'actualitat.

El compromís de la televisió pública amb el pluralisme i la diversitat exigeix la presència d'una representació social àmplia en els informatius, però els criteris de representativitat de les entitats i dels moviments socials són difícils d'establir. Els periodistes acostumen a aplicar els criteris prevalents de l'interès general, l'imprevist, la novetat, però a la pràctica són tots difícils d'objectivar.

Possiblement, l'optimització dels processos de comunicació entre els grups d'interès/moviments socials i els professionals de la informació podria redundar en un tractament que tendís a donar més claus interpretatives als ciutadans. Des del punt de vista dels periodistes, de vegades molt centrats en els aspectes institucionals, recórrer a més diversitat d'aquests grups els permetria aprofundir més en la realitat social i ampliar el coneixement que tenen dels problemes socials.

Des de l'òptica dels grups i dels moviments minoritaris, l'establiment d'una estructura estable de portaveus podria contribuir notablement a generar notícies, encara que també en aquest cas caldria qüestionar de quin tipus. Els departaments i els gabinets de comunicació acostumen a adequar-se a les

rutines de la feina periodística i reforcen, alhora, les dinàmiques productives de les redaccions. Tendeixen a actuar amb la mateixa lògica que els actors polítics. El repte es planteja, aleshores, a oferir nous enfocaments per explicar la realitat social.

Notes

- 1 Aquest article resumeix els resultats de la recerca titulada *La cobertura dels grups d'interès i dels moviments socials a les notícies de TV3* (agost de 2010). La recerca esmentada va ser possible gràcies a l'ajuda concedida en la VI Convocatòria per a la concessió d'ajuts a projectes d'investigació sobre comunicació audiovisual (Acord 103/2009, del Ple del Consell de l'Audiovisual de Catalunya). En el desenvolupament del treball es va comptar, a més, amb la col·laboració de la Sra. Marta Civil i Serra en la realització i la transcripció de les entrevistes en profunditat realitzades a professionals de la informació i de la comunicació.
- 2 *Telenotícies de TV3* [en línia].
<<http://www.tv3.cat/ptv3/tv3SeccioExtesa.jsp?idint=136938435>> [Consulta: 14 de gener de 2011].
- 3 *Encyclopaedia Britannica* [en línia].
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/290136/interest-group>> [Consulta: 24 de maig de 2010]

Referències

- BENNET, W. L.; ENTMAN, R. M. (ed.) *Mediated Politics: Communication in the Future of Democracy*. Nova York: Cambridge University Press, 2001.
- COOK, T. E. *Governing with the News: The News Media as a Political Institution*. 2a ed. Chicago: University of Chicago Press, 2005 [e. o. 1998].
- COOK, T. E. “The News Media as a Political Institution: Looking Backward and Looking Forward”. A: *Political Communication*. Filadèlfia: Taylor & Francis, American Political Science Association & International Communication Association, 2006, vol. 23, núm. 2, p. 159-171. [En línia].
<<http://dx.doi.org/10.1080/10584600600629711>> [Consulta: 12 de febrer de 2008].
- CURRAN, J. “What Democracy Requires of the Media”. A: OVERHOLSER, G.; JAMIESON, D. H. (ed.) *The Press*. Oxford: Oxford University Media Press, 2005, p. 120-140.
- GAMSON, W. *Talking Politics*. Cambridge: Cambridge University Press, 1992.
- GANS, H. J. *Democracy and the News*. Oxford, Nova York: Oxford University Press, 2003.

- GANS, H. J. *Deciding What's News. A Study of CBS Evening News, NBC Nightly News, Newsweek and Times*. 25th Anniversary Edition. Evanston, Illinois: Northwestern University, 2004 [e. o. 1979].
- GARDAM, T.; LEVY, D. A. (ed.) *The Price of Plurality. Choice, Diversity and Broadcasting Institutions in the Digital Age*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism, 2008. [En línia].
<<http://stakeholders.ofcom.org.uk/binaries/broadcast/reviews-investigations/psb-review/psbplurality.pdf>>
[Consulta: 12 de febrer de 2009].
- GITLIN, T. *The Whole World is Watching. Mass Media in the Making & the Unmaking of the New Left*. Berkeley: University of California Press, 1980.
- HALLIN, D. C.; MANCINI, P. *Sistemas mediáticos comparados*. Barcelona: Hacer, 2008 [e. o. 2004].
- IBARRA, P. "Crisis del Estado contemporáneo en la nueva era de la globalización". Betiko Fundazioa, 2005. [En línia]
<<http://www.fundacionbetiko.org/index.php/es/anos/2005>>
[Consulta: 4 d'abril de 2011].
- Ibarra, P.; Grau, E. "Presentación/Las movilizaciones de 2003, ¿una nueva cultura política". Abadiño, Bizkaia: Betiko Fundazioa, 2003.
<<http://www.fundacionbetiko.org/index.php/es/anos/2003>>
[Consulta: 4 d'abril de 2011]
- IBARRA, P.; LETAMENDIA, F. "Los movimientos sociales". A: CAMINAL BADIA, M. (ed.) *Manual de ciencia política*. 2a ed. Madrid: Tecnos, 4a reimpr., 2004 [e. o. 1996], p. 372-402.
- JEREZ, M. "Los grupos de presión". A: ÁGUILA, R. (ed.) *Manual de ciencia política*. 5a ed. Madrid: Trotta, 2008 [e. o. 1997], p. 291-318.
- JORDANA, J. "La asociación colectiva y las asociaciones de intereses". A: CAMINAL BADIA, M. (ed.) *Manual de ciencia política*. 2a ed. Madrid: Tecnos, 4a reimpr., 2004 [e. o. 1996], p. 290-316.
- KLANDERMANS, B. *The Social Psychology of Protest*. Oxford: Blackwell Publishers, 1997.
- MOLINS, J. "La teoría de grupos". A: *Working Paper núm. 143*. Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona, 1998. [En línia].
<<http://www.recercat.net/bitstream/2072/1323/1/ICPS143.pdf>> [Consulta: 15 d'abril de 2010]
- MONTERO, M. D.; ZELLER, C.; GARCÍA BLANCO, I. "Estrategias mediáticas y cultura profesional: las relaciones entre los medios de comunicación y los movimientos sociales". A: *Actas y Memoria Final del I Congreso Internacional de la Asociación Española de Investigación de la Comunicación*. Santiago de Compostela: Asociación Española de Investigación de la Comunicación (2008).
- NÉVEU, E. *Sociologie des mouvements sociaux*. París: La Decouverte, 2002, 3a ed.
- RODAS, L. "La visibilitat dels actors socials en la informació". A: *Quaderns del CAC*. Barcelona: Consell de l'Audiovisual de Catalunya, 2006, núm. 26, p. 91-108. [En línia]
<http://www.cac.cat/pfw_files/cma/recerca/quaderns_cac/Q26rodas2.pdf> [Consulta: 22 de febrer de 2009]
- RUCHT, D. "The Quadruple 'A'. Media Strategies of Protest Movements Since the 1960s". A: DONK, W. VAN DE [et al.] (ed.) *Cyber Protest: New Media, Citizens and Social Movements*. Londres, Nova York: Routledge, 2004, p. 29-56.
- SAMPEDRO, V. *Opinión pública y democracia deliberativa*. Medios, sondeos y urnas. Madrid: Istmo, 2000.
- SCHUDSON, M. "The News Media as Political Institutions". A: *Annual Review of Political Science*. Palo Alto [Califòrnia]: AR Journals 2002, vol. 5, p. 249-269. [En línia]
<<http://arjournals.annualreviews.org/doi/abs/10.1146/annurev.polisci.5.111201.115816?cookieSet=1&journalCode=polisci>> [Consulta: 3 de maig de 2010]
- THOMAS, C. S. "Interest group". A: *Encyclopædia Britannica Online*, 2009. [En línia].
<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/290136/interest-group>> [Consulta: 24 de maig de 2010]
- THRALL, A. T. "The Myth of the Outside Strategy: Mass Media News Coverage of Interest Groups". A: *Political Communication*. Filadèlfia: Taylor & Francis, American Political Science Association & International Communication Association, 2006, vol. 23, núm. 4, p. 407-420. [En línia].
<<http://www.informaworld.com/10.1080/10584600600976989>> [Consulta: 12 de febrer de 2008].
- TRAPPEL, J.; MANIGLIO, T. "On Media Monitoring. The Media for Democracy Monitor (MDM)". A: *Communications*. The European Journal of Communication Research. Berlín: De Gruyter, 2009, vol. 34, núm. 2, p. 169-201. [En línia].
<<http://www.reference-global.com/doi/pdf/10.1515/COMM.2009.012>> [Consulta: 29 de setembre de 2009].
- WALL, M. A. "Press Conferences or Puppets: NGOs' Street Groups' Communication in the Battle of Seattle". A: *Javnost-The Public*. European Institute for Communication and Culture, vol. 10, núm. 1, 2003, p. 1-16. [En línia].

<<http://www.javnost-thepublic.org/media/datoteke/wall-1-2003-3.pdf>> [Consulta: 12 de març de 2006]

ZALLER, J. "A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen". A: *Political Communication*. Filadèlfia: Taylor & Francis, American Political Science Association & International Communication Association, 2003, vol. 20, núm. 2, p. 109-130. [En línia].

<<http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=2&hid=14&sid=944d0791-5095-441e-828d-cbb3ece28c91%40sessionmgr12>> [Consulta: 12 de març de 2010]